

Het archeologisch onderzoek op de hoek van de Bilzersteenweg en de Pliniuswal te Tongeren. Natasja De Winter (ARON bvba)

In september en oktober 2007 werd door ARON bvba een archeologisch onderzoek uitgevoerd op de hoek van de Bilzersteenweg en de Pliniuswal te Tongeren. Aanleiding hiervoor was de bouw van een appartementencomplex met ondergrondse parkeergarage. De te onderzoeken oppervlakte bedroeg ongeveer 360 m². Bouwheer Patrick Doucet bekostigde het volledige archeologische onderzoek en de uitwerking ervan.

Het onderzoeksgebied is zowel binnen de 2de- als de 4de-eeuwse stadsmuren van Tongeren gelegen en heeft dus van bij aanvang deel uitgemaakt van de Romeinse stad. Op basis van eerder archeologisch onderzoek in de onmiddellijke omgeving kon in deze zone een noordnoordwest-zuidzuidoost georiënteerde straat van het Romeinse dambordplan worden vermoed. Het onderzoeksterrein is bovendien net ten zuidoosten van de monumentale Romeinse tempel aan de Keverstraat gelegen. Opgravingen op de tempelsite hebben uitgewezen dat aan het monumentale tempelcomplex van eind 1ste of begin 2de eeuw waarschijnlijk een ouder cultusgebouw in hout-leembouw is vooraf gegaan¹. Uit eerder onderzoek werd ook vermoed dat de noord-zuid lopende hoofdstraat van de stad, de *cardo maximus*, waarschijnlijk deze was die ten oosten van de tempel naar het lager gelegen stadsdeel loopt. Net ten noorden van de huidige Grote Markt kruist ze dan de *decumanus maximus*, de oost-west lopende dubbelweg, die al in de jaren '30 van de vorige eeuw werd geregistreerd².

Het uitgevoerde onderzoek heeft deze vermoedens bevestigd: er werd een gedeelte van een verharde Romeinse NNW-ZZO georiënteerde dubbelweg aangetroffen die moet zijn aangelegd rond het midden van de 1ste eeuw. Deze weg bestond uit een laag grote silexblokken op een zandbed, waarop een dikke kiezellaag werd aangebracht, die regelmatig gerepareerd en opgehoogd werd. De westelijke weghelft viel grotendeels buiten het te onderzoeken gebied, de oostelijke weghelft was over zo goed als de volledige breedte in de werkput aanwezig. Midden tussen de beide weghelften van de Romeinse weg bevond zich een gracht die zeer rijk was aan vondsten, waaruit kan worden afgeleid dat ze, naast afvoer voor het water dat van de weg stroomde, fungeerde als dumpplaats voor allerlei afval. De oudste vondsten uit de gracht dateren uit het midden van de eerste eeuw, de jongste vondsten uit het eind van de tweede tot het midden van de derde eeuw. De nadruk ligt echter vooral op de tweede helft van de eerste en de eerste helft van de tweede eeuw. Aan weerszijden van de gracht, dus ook parallel met de Romeinse weg, liep een greppel waarin paalkuilen waren uitgegraven. De greppels en de paalkuilen dateren uit dezelfde periode als de aanleg van de weg en de gracht. De palen zijn later meerdere malen vervangen door nieuwe exemplaren. De gracht moet bijgevolg overdekt zijn geweest door een houten constructie die vrij lang in het stedelijk landschap moet aanwezig zijn geweest. Hoe deze constructie precies moet worden geïnterpreteerd is niet zeker. Mogelijk gaat het om een houten wandelpoort die naar het tempelcomplex leidde en die tegelijk de afvoergracht van de weg aan het zicht onttrok.

Bij gebrek aan duidelijke gegevens uit de opgraving blijft het gissen naar de situatie in het onderzoeksgebied in de laat-Romeinse periode. Uit de schaarste aan vondsten uit de late derde en de vierde eeuw kunnen we alleszins wel afleiden dat de weg, als hij nog (ten dele) bestond, veel minder intensief gebruikt werd in vergelijking met de voorgaande periodes.

Onder de weg bevonden zich ook nog enkele oudere sporen, die werden gedempt bij de aanleg van de Romeinse weg. Ze dateren uit de Augusteïsche tijd en zijn te relateren aan de bewoning in die periode, die zich net ten oosten van het onderzoeksgebied moet hebben bevonden. Enkele greppels zijn op basis van hun totaal afwijkende oriëntatie zelfs mogelijk nog ouder, maar dit kan niet bewezen worden omwille van het gebrek aan dateerbaar materiaal.

---

¹ Mertens, J. 1968: Een Romeins tempelcomplex te Tongeren, (Kölner Jahrbuch für Vor- und Frühgeschichte, 9), Berlijn.

² De Postrijder, 22 december 1934.

Het onderzoeksgebied bevond zich net buiten de middeleeuwse omwalling uit de tweede helft van de dertiende eeuw. Er werden dan ook geen restanten van laat-middeleeuwse bewoning vastgesteld. Ook uit de vroege en volle middeleeuwen ontbreken bewoningssporen. In de middeleeuwen werden de kiezel en silex van de Romeinse weg wel herbruikt als bouw materiaal, waardoor deze na de Romeinse periode grotendeels is uitgebroken en de verschillende lagen met elkaar werden vermengd. Bovendien werden recenter ook een paar grote kuilen in het te onderzoeken terrein gegraven. Deze (post)middeleeuwse activiteiten hebben de oudere sporen op sommige plaatsen op het terrein volledig verstoord.

Tenslotte dient, last but not least, vermeld te worden dat er zich verspreid over het onderzoeksterrein lithische artefacten bevonden op de plaatsen waar de moederbodem onder de weg intact was gebleven. De bodem werd op deze plaatsen laagsgewijs afgeschaafd en de positie van de vondsten werd exact ingemeten. Het lithisch vondstensemble lijkt vooral in het mesolithicum te kunnen gesitueerd te worden, al kan een bijmenging van andere periodes niet worden uitgesloten³. De droge zandbodem waarin de vondsten werden aangetroffen is kenmerkend voor de regio net ten noordwesten van de stad. Bij toekomstig archeologisch onderzoek in Tongeren dient, zeker op de zandige bodems in de noordelijke helft van de stad, rekening gehouden te worden met de mogelijke aanwezigheid van deze mesolithische/neolithische component.

---

³ Met dank aan Marijn Van Gils en Marc De Bie (VIOE & Eenheid Prehistorische Archeologie, K.U.Leuven).